

Het is God alleen, die boven de sterren is verheven. Hij de Hooge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is, zegt: Ik woon in de hoogte en in het heilige, en bij dien, die van een verblijven en nederigen geest is. (Jesaja 57: 15).

Tevens blijkt ons uit de Schrift, dat ook in Israël, evenals onder andere volken der oudheid, de beelden van de „vaste sterren“ en haar „beelden“ was.

Dit blijkt vooral uit de plaats in het boek Job waar de Heere aan Job vraagt: Kunt gij de liefdelijken van het Zevengesternte binden, of de strengen des Oriens losmaken?

Kunt gij de Mazzaroth voortbrengen op haren tijd? en den Wagen met zijne kinderen leiden? (h. 38: 31, 32).

Wij hebben hier allereerst te denken aan de Pleiaden of het Zevengesternte.

Kunt gij de banden, volgens een juist vertaling, der Pleiaden binden of vlechtten? heeft dan den hoog dichtelijken zin van het saambinden als tot een snoer van brillanten van deze dicht aan elkaar verbonden sterren.

Het woord op deze plaats met *Orien* overgezet, beteekent allereerst *sterk zijn*, van daar dat het ook wel vertaald werd met *Reus*. Den naam *Orien* hebben wij uit de Griekse overzetting. Algemeen wordt aangenomen, dat hier aan dit „sterrenbeeld“ van den zuidelijken hemel moet gedacht. Het is maken van de „strengen“ of de „boeien“, zou tengevolge hebben, dat de deelen van dit schitterend sterrenbeeld uiteen vielen. Moeilijker is de zin van de woorden in de eerste helft van het volgende vers. Onze statenvertalers lieten, evenals de Griekse overzetters, het Hebraeische woord *Mazzaroth* maar onvertaald, omdat zij den juis- ten zin niet wisten.

Ook thans weet men dien niet.

Nu komt er 2 Koningen 23: 5, waar ons koning Josia's reformatie verhaald wordt en zijn uitroeping van den sterrendienst in Juda, een woord voor: *Mazzaroth*, dat door de onzen met *planeten*, door anderen met „sterrenbeelden“, of ook — wij men dan aan *coningen, herbergen* denkt, en ook de Arabieren van de sterrenbeelden van den *dis- versum* spraken als van „12 paleizen“, waarin de zon op haar weg vertoef — met: de „12 teekenen van den dierenriem“ wordt vertaald.

Men meent dat Mazzaroth hetzelfde als Mazzaloth is.

Eenvoudiger is wel de gissing, bij Mazza- roth aan een stamwoord dat *schitteren* beteekent, te denken en op de plaats in Job te vertalen: de *planeten*. Het op haren tijd „voortbrengen“, „naar buiten brengen“ van de *planeten*, geeft hier althans geen slechten zin. Ook kan men nog hier, evenals in Job: 9: 9 — waarover straks — aan een ons onbekend sterrenbeeld van den zuidelijken hemel denken.

Duidelijker is de zin van: „den Wagen met zijn kinderen leiden“, indien wij ons althans herinneren, dat de „hemelwagen“ ook „de groote Beer“ heet. De „kinderen“ zijn dan de drie sterren, die den staart van den „Beer“ uitmaken.

In Job 9: 9: Die den Wagen maakt, den Orion, en het Zevengesternte, en de Bin- nenkamers van het zuiden, wordt met de laatste woorden vrij waarschijnlijk een ster- renbeeld van den zuidelijken hemel bedoeld. Dat Amos, de herder van Tekoa, niet onbekend was met den sterrenhemel, is te verstaan en blijkt ook, waar hij er op wijst hoe het Jehova is, die het Zevengesternte en den Orion maakt (5: 8).

En als Jesaja den „dag des Heeren“ be- schrijft, heet het: Want de sterren des hemels en de Oriens — de *gesternten* staat in onze vertaling — zullen haar licht niet meer laten lichten (13: 10). Bij het meer- voud hebben wij dan te denken aan den Orion en daaraan gelijke groote sterrenbeel- den als den Beer en de Pleiaden.

Zoo wijst ons de Schrift op de lichte- nende sterren en de „vaste ordeningen des hemels“ om te verstaan en te doorzien de eeuwige Kracht en de goddelijkheid des Scheppers ook uit deze Zijne schepselen. Heft u oogen op omhoog en ziet, wie deze dingen geschapen heeft; die in getal hun heere voortbrengt; die ze alle bij name roept, van wege de grootheid Zijner krach- ten, en omdat Hij sterk van vermogen is; er wordt niet een gemist (Jesaja 40: 26). Zoo troost de profeet het volk des Hee- ren, met een blik op den sterrenhemel. Deze toch predikt ons de almacht en ook de trouw van onzen God.

Waarom zegt gij dan o Jacob! en spreekt o Israël! mijn weg is voor den Heere ver- borgen en mijn recht gaat aan mijn God voorbij?

„Dochting hebben wij U niet vergeten“.

Dit alles is ons overkomen nochtans hebben wij U niet ver- geten, noch valscheit gehandeld tegen u verbond.

Psalm 44: 18.

Bij zonde hoort ellende, en daarom kunnen we er ons bij tegenstelling niet van losmaken, of bij *Godzaligheid* hoort dan ook *gelukzalig- heid*. En als we er dan toch telkens op stuiten, dat, omgekeerd, de misdaad gekroond wordt met succes, en daarentegen de trouwe knecht des Heeren door smart op smart achtervolgd wordt, dan verwart sich het besef en roept onze innerlijke consciëntie, ook al zwijgen de lippen, God tot rekenschap op over zijn daden. Niet wij hebben het zoo ingesteld, dat bij zonde ellende komt, en dat geloofstrouw met geluk gekroond moet worden, maar die wet heeft God zelf ons ingeprent, haar ons in het paradijs den val getoond, ze in de profetie rusteloos her- haald, en in de dagen des Nieuwen Verbonds door Christus en zijn apostelen laten bevestigen.

Die wet, dat bij zonde ellende en dus bij misdaad straf, maar dan ook bij oprechte deugd vreugd hoort, staat dan ook zoo muurvast in de menschelijke overtuiging gefundeerd, dat door alle eenw alle volk er Amen op heeft gezegd. Iets wat daarom te sterker spreekt, omdat we in de werkelijkheid slag op slag op feiten en omstandigheden stuiten, die met deze vaste, zekere wet in lijnrecht strijd zijn en ons een vlak omgekeerde werkelijkheid toonen; een wer- kelijkheid waarin de goddeloos triomfeert en de vrome geloofsheid ondergaat. Een tegen- strijdigheid die zelfs reeds in de natuur schil- uitkomt, als de wolf het lam verscheurt of de havik de duif moordt, en die onder de men- schen, ook buiten de geloofsworsteling om, zoo keer op keer te betreuren valt, als er voor het slachtoffer van den moordenaar geen ontkomen is en de moordenaar zelf ontpant en vrij uit- gaat, zonder dat de gerechtigheid hem achter- haalt.

En als dan toch in weerwil van die alzijdige en eeuwenlange ervaring, die het hart zoo pijn- lijk aandoet, onwrikbaar in dat hart de over- tuiging stand houdt, dat toch de ellende bij de zonde en geluk bij Godzaligheid hoort, dan is het klaar dat deze wet zoo diep en vast door God zelf, bij onze schepping, in ons mensche- lijk wezen is ingegrift, dat we, in weerwil dat we het tegendeel voor oogen zien, nochtans onveranderlijk naar die ingeschapen, ingeprunte en ingegrift levenswet blijven oordeelen.

En zeg niet, dat dan toch het Kruis van Golgotha deze wet vallen deed, want vlak op de vernedering volgt bij Christus de verhooring. „Daarom heeft God hem uitermate zeer ver- hoogd en heeft hem een naam gegeven boven alle namen, opdat in den naam van Jezus zich zou buigen alle knie.“

Het Kruis van Christus is alsoo in volkomen harmonie met de ervaring, dat het in de zicht- bare werkelijkheid vlak omgekeerd gaat; maar dat ideaal en in de inditkomst toch onveran- derlijk de wet die Godzaligheid en gelukzaligheid saambindt, rechtstreeks doorgaat, dat toont u de opstanding die vlak op den kruisdood volgt.

Doch dit neemt niet weg, dat de werkelijk- heid hard, bitter hard blijft, en dat het volk des Heeren in zijn reusachtige worsteling, die bij Abel begon en eerst bij de wederkomst des Heeren zal beslecht worden, voor zijn besef telkens wreed door zijn God geslagen wordt.

Wreed nog niet zoozeer daarom, omdat in het particuliere leven der vromen veel tegen- spoed opkomt en zoo telkens bange smart hen achtervolgt, maar veel meer, omdat de historie zoo telkens en telkens geleerd heeft, hoe het volk, in den strijd voor de zaak des Heeren, door zijn God verlaten wordt, en het al den schijn heeft, alsof God zelf de banier van den vijand en vervolger met zijn zegen kroont.

Of, om het in de taal van den psalmist te zeggen, omdat God zoo telkens zijn volk ver- stoort en te schande maakt en niet zijn krijgs- heiden niet optrekt. De diepe klacht die ten slotte op Golgotha haar ontzettende bevestiging vond, toen het Sanhedrin genoot van Jezus doodsangst, en hij, de Zoon des menschen, het *Lamma Sabachani* van het vloekhout hooren deed.

Bij zulk een tegenstelling is stil berusten geen echte vroomheid, maar drift oprechte vroom- heid juist tot worstelen met God uit. Immers juist de oprechte vroomheid kan niet afzien van het besef, dat het God zelf is, die het altoos leidt en bestiert, en het zelf altoos wil en doet. Die triomf der goddeloosheid en die bittere nederlaag der godzaligheid gaat niet buiten God om. Het komt niet door een macht, waartegen- over God zelf machteloos staat. Dit te meenen ware juist zijn God verzaaken. Neen, ook in het lijden van zijn volk en in de victorie der god- deloosheid, is het Gods raadsbesluit dat wordt uitgevoerd, en is het God zelf die het altoos geleid en volbrengt.

Daar hield Job aan vast, en daarom worstelde hij met den Allerhoogste. Daaraan hielden David en Asaf vast, en daarom worstelden ze met God in hun psalmen. Daaraan hield de Christus in zijn sterfens vast, en daarom schreeuwde zijn ziel het *Lamma Sabachani* uit. En daaraan houdt nog een ieder vast, die God vreest, en daarom zijn het juist de trouwste dienaren des Heeren, die nu nog van geen lijdelijk berusten weten willen, maar worstelen met den Almachtige tot Hij zelf hun den vrede in de ziel heeft.

De scherpste tegenstelling in deze worsteling met God komt nu daarin uit, als de inspraak van het hart betuigen kan: „Mijn God, ik heb u niet vergeten“, en als dan de bange vraag uit datzelfde hart opkomt: „Waarom vergeet Gij mij?“

Een betuiging en een vraag die in den diep- sten grond aldus te vertolken zijn: „Ik sta met mijn God in een trouwverbond, en ik heb de trouw van zijn verbond gehouden, maar God houdt de trouw van zijn verbond niet.“

Dat wil in het minst niet zeggen, dat daarom het hart zich van geen zonde bewust is, en niet ook zichzelf aanklaagt.

Als het in Psalm 44 heet: „Dit alles is ons overkomen, nochtans hebben wij U niet ver- geten. Ons hart is niet achterwaarts gekeerd, noch onzen gang geweken van uw pad“, dan denkt de psalmist er niet aan, het volk voor vlekke- loos heilig te verklaren, en weet hij zeer goed dat ook onder het volk des Heeren allerlei zonde bitterlijk voorkomt. Neen, wat hij met die be- tuijing zeggen wil is alleen dit, dat ze onder alles aan den naam en den dienst des Heeren trouw zijn gebleven en hun handen naar geen vreemden God hebben uitgestrekt. Het is een- lijke wetenschap, dat in den bange strijd tus- schen hen die aan God vasthouden, en die anderen die Gods heiligen naam willen uitroepen, zij aan de zake des Heeren trouw zijn geble- ven, en geen oogenblik met den vijand hebben geheid.

Dit is het, wat hun recht schen te geven op de hulpe Gods. En dat God nu omgekeerd zijn Almachtigheid tegen hen keert, en den vijand ten goede doet komen, dat is het wat ze niet verstaan en niet dragen kunnen, en wat hun den uitroep op de lippen legt: *Om weentlijk worden we den ganschen dag gedood, we worden geacht als slachtoffers!*

Op dit punt der worsteling moet het oog gericht op de *genade* die in de bittere wor- steling zeive aan het licht treedt.

Ge verstaat het immers dat uw vroomheid niet uw werk, maar een *genade* van God aan uw ziel is. „Niet uit u, het is Gods gave.“ En wanneer nu is ook deze *genade* krachtiger, intensiever? In Adam voor den val, als niets hem deert en het vasthouden aan God een- voudig de uitdijning van zijn natuur is? Of wel als de strijd bang wordt, als alles tegen- loopt, en als er in het zichtbare niets overblijft dat ons geloof steunt?

Habakuk geeft hier het antwoord: „Alhoewel

de vijgeboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan den wijnstok zal zijn; dat het werk des oijfbooms liegen zal; dat men de kudde uit de kooi zal afscheuren, en dat er geen rund in de stallingen zal wezen; zoo zal ik nochtans van vreugde in den Heere opspringen, en zal ik mij verheugen in den God mijns heils.“

Ge vocht terstond, dat eerst is volle, diepe, rijke *genade*. *Genade* die niet verder kan, en alles overtreft. Een *genade* die maakt, dat, als er geen ster aan den hemel meer schijnt, en het alles stikdonkere nacht om ons heen wordt, en het hart vergaat van weedom en smarte, dat zelfde hart toch innerlijk vervuld blijft van de teederste liefde voor het Eeuwige Wezen en zijn trouwe niet loslaat. Juist zoals het in Psalm 44 vlak voor de bittere klacht heet: „In God roemen wij den ganschen dag, en uwen Naam zullen wij loven eeuwiglijk.“

En hier nu is het mysterie.

Als het moegepeinsde hart niet meer kan, en het water aan de lippen staat, een indaling van *genade* in datzelfde hart, waardoor men zijn God niet loslaat, maar zijn God omklemmen blijft, en alsoo gesteund wordt door de rijkste en volste *genade*, die God aan een zondaar, aan een menschenkind schenken kan.

Dan weet het denken geen uitweg. Een op- lossing van het bange raadsel voor ons peinen is er niet. We twisten met onzen God over zijn trouwe, die schijnbaar te kort schiet. Maar onderwijl ondersteunt God het hart juist daarin, dat ons hart God niet zegen en varen laat, maar dat de eeuwige armen der ontferming het onzichtbaar zoo „machtig door *genade* onder- steunen, dat het van innerlijke vreugde in zijn God opspringt en blijft roemen in den God zijns heils.

Niet dus de stomme smart, die vertwijfelt, maar de smart die zelfs tegen God in durft worstelen, die haar pijn in het klagen uit- schreeuwt, maar tegelijk met die bittere klacht uit hetzelfde innerlijk zielbestaan de kreet der aanbidding voor zijn God doet hooren.

En dan is er daarna in het Kruis ook wel een oplossing van het raadsel des lijdens voor ons verstand, maar niet daarin ligt de waar- achtige vertroosting. De vernosting ligt in het mysterie des harten.

En dat mysterie is, dat God zulk een alles te bovengaaende *genade* aan u in het binnenste uwer ziel verberijkt, dat gij, voor uw besef van uw God verlaten, toch onveranderlijk aan uw God vasthoudt.

Eerst: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten.

Maar dan ook: Vader, in uwe handen be- veel ik mijnen geest.

Amsterdam, 26 Sept. 1902.

De Nederlandse Christen- Studentenvereniging.

Het hart van den Gereformeerde is niet eng. Naarmate men zelf vaster staat in eigen welgewortelde overtuiging, kan er te meer waardeering zijn voor wat buiten on- zen kring geschiedt. Dat niet alleen in Ne- derland, maar in heel Europa, Amerika en zelfs in Azië de studenten, die den naam van Christus belijden, aaneensluiting zoeken, om saamverbonden, des te sterker te staan tegen de machtige verleiding van de ongeloofige wetenschap, is daarom ook voor ons een verblijdend versijnsel. Al geven wij daarmede geen oogenblik ons standpunt prijs, dat een geloovig student aan geen ongeloofige Universiteit behoort te studeren, wanneer de toegang tot een Christelijke Hoogeschool voor hem openstaat.

De Christen-studentenvereniging in ons vaderland houdt jaarlijks te Laren conferenties, waar de genieting der vrije natuur zich paart aan gezelligen omgang en gemeen- schappelijke bespreking van ernstige onder- werpen. Ditmaal was Dr. Kromsigt uit Dordrecht uitgenoodigd, om de bijbelbe- sprekingen te leiden, en niet het minst aan zijn invloed was het te danken, dat de conferentie in goeden geest geleid werd. Wat hij zelf in de Gereformeerde kerk meedeelt, aangaande den indruk te Laren ontvangen, toont, dat ook onder deze stu- denten diep gevoeld werd, hoe alleen de band aan het Woord Gods bewaren kan voor vervloeiing en afwijking van het geloof.

Van uit de verte reeds meermalen van de beweging gehoord hebbende, waren we nu in de gelegenheid haar van naderbij te leeren kennen, daar men ons had verzocht de drie conferentie dagen met bijbelbespreking te openen en te sluiten. En we kunnen zeggen: met dank aan God over zooveel, dat we hadden gezien en gehoord, keerden we huiswaarts. Er heerste een goede, opgewekte, broederlijke geest. Ver- schillen werden niet onderdrukt, maar deide- lijke uitgesproken. En toch geschiedde het tevens op zulk een wijze, dat de hartelijke begeerte onder alles duidelijk kenbaar was, om samen het ware, Christelijke spoor te mogen vinden. Gepaste humor en soms schalksche vrolijkheid zorgden ervoor, dat de ernst niet verstijfte tot gemaniereerde deftigheid of valsche geestelijk- heid. Degelijke referaten, vaak van krachtige, geestige of ook suggestieve welsprekendheid, gaven aanleiding tot veelvuldig besprekingen over zeer onderscheidene onderwerpen. Vooral de vraag naar de betekenis van den Bijbel voor heel ons leven liep eigenlijk door alles heen. En het was ons een teken ten goede voor de gansche conferentie, dat die vraag zoo telkens weer boven kwam. Daaruit bleek, dat we bij alle verscheidenheid der onderwerpen (o.i. een verdienste, het literaire onderwerp vooral niet uitgezonderd) toch niet werden afgeleid. Treffend was, hetgeen de Voorzitter de heer de Stoppelaar, beroepen predikant te Herkingen, overlever op het einde der conferentie zeide en verder ontwikkelde: „Hoe dieper toch ons ge- loofleven wordt, hoe meer we ons toch ook aan den Bijbel gebonden zullen weten.“ Moge dat maar de ervaring zijn bij voortgaand onder- zoek der Schrift ook in de „Bijbelkringen“ van steeds meerderen uit den kring der N. C. S. V. Men behoeft elkander zijne opinie niet op te dringen. Laat het beginsel van „de vrij- heid van den Christenmens“ hoog gehouden worden niet het minst in de „studentenwereld“. Maar laat het woord maar vrijlig gelezen worden, alleen en gemeenschappelijk; het Woord Gods heeft een eigen majesteit in zichzelf.

Hartelijk hopen we, dat de Vereniging in omvang en groei, bovenal geestelijken groei, moge toekomen. Sommigen zijn bang voor elk soort van vereeniging buiten de Kerk om. Doch wij mogen nooit vergeten (tegenover

Rome), dat in „de vrijheid van den Christen- mens“ het recht tot allerlei soort van vereenigingen van Christenen tot een of ander doel onbetwistbaar gegeven is. Dat aan elk vereenigingsleven evenals aan het leven in de eenzaamheid zekere gevaren kleven, is duidelijk, want de zonde ontgingt ons overal lichtelijk, waar wij ook staan of liggen. Die gevaren moeten onder de oogen gezien worden, opdat men zich ervoor hoeden moge, doch „de vrij- heid van den Christenmens“ moet ook in het recht tot vereenigingsleven gehandhaafd worden, altijd weer met deze beperking: „een ieder zijn in zijn eigen gemoed ten volle ver- zekerd.“ Meent iemand als „trailleur“ beter zijne roeping te kunnen vervullen, men gunne ook hem zijne vrijheid. Alleen van de Kerk geldt, dat ieder *schuldig* is zich bij haar te voegen. Doch wij meenen, dat het over het algemeen goed zal zijn, dat de Christen studenten zich aaneensluiten en alsoo ook in onderlingen, vertrouwlijken omgang en lezing van Gods Woord kracht zoeken (Rom. 1: 11 en 12) tegenover zooveel invloeden, die ophen werken ten verdere. En daarom vestigen wij de aan- dacht op deze Vereeniging ook voor ouders, die zonen hebben, die studeren.

Aangenam was het ons ook op deze con- ferentie, die door 80 personen werd bijge- woond, verscheidene studenten te ontmoeten van de Vrije Universiteit en van de Theo- logische School te Kampen. Ons trof de gedachte, dat juist de „spes patrie“ („hoop des vader- lands“) ons voor het eerst gebracht had in een aldus gemeend gezelschap. En als vanzelf rees in ons hart de bede onthoo, dat het de profetie mocht zijn van een toekomst, waarin heel Jezus Gemeente in Nederland nog eens saam mocht verbonden worden in één kerkverband. Wie weet, welke verrassingen de Heere nog voor zijn volk in Nederland heeft bereid. Mogen in het gebied van Gods volk niet het minst onze Christenjongelingen gedacht worden in hunnen vaak zoo moeilijken strijd.

Wij zijn het met Dr. Kromsigt van harte eens, dat het vrije vereenigingsleven naast de kerk een eigen bestaansrecht heeft. Alles in de kerk te laten opgaan, is geen Gereformerd, maar een Roomsche beginsel. De „vrijheid van den Christenmens“ moet op dit punt worden gehandhaafd. Mits dit saamkomen in gemengd gezelschap onze studenten van Gereformeerden huize er maar niet toe verleide, onze vastbelijde Gereformeerde beginselen uit te ruilen voor een zwevend Christendom boven geloofs- verdeeldheid.

Recensien.

T. Bos, *Korte lijnen uit de Kerkgeschie- denis*, getrokken door T. Bos, Groningen, Jan Haan, 1902.

Dr. T. Bos heeft een goed werk gedaan, met voor de „Gereformeerde jongelui“, gelijk hij het noemt, dit korte overzicht der kerkgeschiedenis in het licht te geven. Voor onze jongelingen op catechisatie en jongelingsvereniging en voor onze a.s. onderwijzers, voorziet dit werk in een dringende behoefte. Het geeft, zooals dat in zulk een overzicht juist zoo noodig is, niet een aantal feiten uit de kerkgeschiedenis van meer of minder algemeen belang, in klenkloze op- envolging, maar het trekt vaste lijnen, het wijst aan de machtige geestesbewegingen, die in de historie der kerk een hoofdstuk hebben gespeeld, het doet overal zien, waar de defor- matie der kerk begint, welke motieven daartoe hebben geleid, en hoe God telkens weer zijn gereformeerde kerk tot reformatie bracht. Als de titel van dit werk minder gelukkig gekozen, en al is er hier en daar wel eens een drakout bij- velen staan (mogen wij daaronder ook de ver- melding rekenen op pag. 207, dat hij de ver- eeniging der Chr. Geref. kerken en der Ned. Geref. kerken bepalde werd, dat „voorloopig“ door de kerken aangevaard werd het verband met de Theologische faculteit der Vrije Uni- versiteit?) toch bevelen wij het gaarne aan. Dat de geschiedenis der Gereformeerde kerk in Ne- derland zulk een ruime plaats in dit overzicht inneemt, maakt het voor onze Gereformeerde jongelingen des te bruikbaar.

K. WILLEMAKER, *De ramp op Martinique*, K. le Coindre, 1902.

Het is goed op de teekenen der tijden acht te geven. Ook in de schrikkelijke rampen op de West-Indische eilanden spreekt een stemme Gods tot ons hart. De heer Willemaker, hoofd der Christelijke school te Biegekerke, heeft naar aanleiding van de jongste vulcanische nitbar- tingen, hier een kort overzicht gegeven van de bewoners en geschiedenis der West-Indische eilanden, van de betekenis der vulcanische werkingen in het algemeen, om dan ten slotte de ramp van St. Pierre te beschrijven. Het werke ademt een Christelijken geest en is boeiend ge- schreven.

GIJSBERTUS VOETIUS, *Verhandeling over de nachtbare en georganiseerde kerk*. Uit het Latijn vertaald door R. J. W. Rudolph en Dr. F. F. C. Fischer. Kampen, J. H. Kok, 1902.

Reeds jaren geleden hebben beide vertalers een deel van dezen gewichtigen arbeid in het licht gegeven, maar destijds (door welke oor- zake bleef voor het publiek verborgen) kwam er een kink in de kabel en de arbeid werd ge- staakt. Het is ons een oorzaak van vreugde, dat thans deze arbeid weer is opgevat, en in keurigen vorm, met heldere letter, een van Voetius' belangrijkste tractaten over het kerkrecht, verdienstelijk voor ons ligt. Voetius is en blijft de groote canonicus, de man, die door God be- ginaid is, om scherp belijnd het Gereformeerde kerkrecht te ontwikkelen. Al moge de scholastie- sche vorm voor ons wat vreemd zijn, al dispu- teert Voetius wat veel tegen de Pausche mis- bruiken, die voor onzen tijd minder belangrijk zijn, er is na en naast Voetius nog niet één opgetreden, die zoo klaar en grondig de Gerefor- meerde beginselen van het kerkrecht ontwikkeld heeft. Zijn Politica Ecclesiastica is zonder even- knie. Het was daarom te meer te betreuren, dat dit standaardwerk voor zoo weinigen toe- gankelijk was. De hooge prijs, dien men voor Voetius' werken te betalen heeft, en het moei- lijke Latijn maakten, dat deze goudmijn voor verrewer de meeste predikanten gesloten bleef. Wij twijfelen dan ook niet, of deze vertaling, die zeer gelukkig is gelsaagd, zal er niet weinig toe bijdragen, om Voetius weer in eere te brengen. Niet alleen predikanten, maar ook onze regeeronderlingen en meer ontwikkelde gemeen- telieden zullen goed doen, met dit tractaat aan te schaffen en te bestuderen. Moge spoedig na deze eerste vertaling van meerdere tracta- ten volgen, en zoo ons publiek allengs een

completeen Voetius in handen krijgen. Meerdere kennis van de Gereformeerde beginselen van kerkregering, is ook voor onze Gereformeerde zoo kerken broodnodig.

B. VAN SCHIEVEN, *„Sions zeer heerlijke din- gen“*. Toespraak ter voorbereiding tot het gebed, gehouden aan den vooravond van de opening der Generale Synode van „de Gereformeerde kerken in Nederland.“ A. Meijer, Arnhem, 1902.

H. HOEKSTRA, *Ervaren in het verstand der tijden*. Openingswoord in den aanvang der Ge- neralen Synode, van de Geref. kerken in Ne- derland op 12 Aug. 1902, in de Oosterkerk te Arnhem. Kampen, J. H. Kok, 1902.

Beide gelegenheidstoelpraken, maar die toch in ruimeren kring de aandacht verdienen. In onze Generale Synodes komen niet enkele amts- dragers, maar alle kerken saam. En daarom is het goed, dat ook de kerken weten, met welk ernstig woord de handelingen der Synode zijn aangevangen. Bij alle verschil van gaven, blijkt uit beide toespraken, hoe ernstig de bede was, dat ook deze Synode de heerlijkheid van het Sion Gods zou doen uitkomen. Of de uitkomst aan deze bede beantwoordt heeft, moge de histo- rie beoordeelen.

H. HOEKSTRA, *De Tienkond des Heeren*. Dertien Leerredenen over de brieven aan de Thessalo- nianen. Kampen J. H. Kok, 1902.

Dat ons Gereformeerde volk goede predicati- en met gaante leeren wil, blijkt uit het feit, dat Da. Hoekstra nog steeds voortgaat ons op zijn preekbundels te vergasten. Arnhem's leeraar schijnt daarbij steeds meer de oude Gerefor- meerde preekmethode te volgen, die niet hier en daar een tekst uitloopt, maar het Woord Gods in geregelde volgorde voor de gemeente uitlegde en toespate. Wie deze preek over de beide Thessalonianen brieven doorleest, zal gevoelen hoe juist door deze vervolgpreken over een bepaald bijbelboek veel kan gezegd worden tot de gemeente, dat anders lichtelijk aanstoot geven zou of als minder geestelijk niet zou trekken. De rijkdom van Gods Woord voor alle toestanden van het geestelijk, kerke- lijk en maatschappelijk leven treedt hier helder in het licht. En Da. Hoekstra heeft een gave om te vermanen, die zelfs den afwijkenden broeder doet gevoelen, hoe waar het woord van den Psalmist is: De rechtvaardige zal mij, het zal al deze hoeds zijn, het zal mijn hoofd niet breken.

Dr. L. WAGENAAR, *Walcheren in 1778*. Mid- delburg, T. C. en W. Altorfier 1903. (Overge- drukt uit: Archief 1903, uitgegeven door het Zeeuwisch-Genootschap der wetenschappen.)

Dr. Wagenaar heeft er slag van, de geschie- denis aan te kleeden. Bij hem althans is ze geen dood stuk petrefact, maar een brok uit het volle menscheijke leven. De strijd in 1778 in Walcheren gesiedren over de „nieuwe zang- wijze“ der psalmen en de permissie door Vla- singen's magistraat aan de Roomschen geschen- ken, om een eigen kerkgebouw op te richten, wordt hier in boeienden trant verhaald. Wat schijnbaar slechts van lokaal belang is, wordt hier een kenmerkend tafereel van hetgeen tegen het einde der 18 eeuw de harten bewoog, en levert aldus een niet onbelangrijke bijdrage voor de geschiedenis van dit overgangstijdstuk, waarin regententrots en burgerzin, kerkelijk konser- vatisme en nieuwigheidszucht met elkander streeden.

LUDWIG GANGHOFER, *Het nieuwe Leven*, Roman uit den Boekenkring der 16e eeuw be- werkt door J. H. Maronier. Uitgegeven door L. J. Veen, Amsterdam 1902.

De geschiedenis in romantischen vorm te geven heeft zijn voor- en nadeel. Waar de grens ligt tusschen waarheid en verdelichting is voor den gewonen lezer moeilijk na te gaan. Toch heeft de historische roman geen geringe verdienste, wanneer de schrijver de kunst ver- staat het verledene te laten herleven en ons den geest der tijden verstaan doet. Ongetwij- feld is dit het geval met Ludwig Ganghofer, die ons de motieven van den Boerenkrijg, welke in Luther's dagen Duitsland verteerde, wil leeren kennen. Het verhaal pakt. En de ver- taling van den heer Maronier is uitstekend gelukt.

Het leven van Ch. H. Spurgeon door hem zelfden Deel IV. Rotterdam D. A. Daamen 1902.

Nu met dit 4e deel het leven van Spurgeon, naamgeest door zijne weduwe uit zijn dag- boek, aantekeningen en brieven, is ten einde gebracht, vestigen wij nogmaals de aandacht op deze biographie. Spurgeon was een mach- tig prediker en een held des geloofs. Zijn leven van naderbij te leeren kennen, zooals hij oggins in den dienst des Heeren en daarin blijvend werkzaam was, is een genot en een beschaming tevens. De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegen zijn.

Voor Kootwicks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door onder- geteekende: Van Meij. Maget te Delft 1-; van den heer Toronbeek te Voorschoten, uit de collecte 1-; van Da. G. Vlug te Nijkerk, 1-; uit de Unie Collecte te Nijkerk en 1-; uit de kerkcollecte aldaar; van de diakenen Geref. Kerk te Hilversum B. Unieqit 1-; 2-; 5-; 12-; 50-; door den heer A. P. Verulys te Horst, van N. N. 1-; 2-; 50-.

Ingekomen bij Da. HOUTZAGERS: Postmerk Nijmegen, van N. N. 1-; 40-.

D. HULLEMAN, Penningmeester.

Uit de Pers.

Heel onze kerkelijke pers houdt zich nog in meerdere of mindere mate bezig met hetgeen de Arnhemse Synode inzake de Opleidings- quaestie besloot.

Onze nimte is te beperkt, om al deze oordeel- vellingen, jammerklachten en raadgevingen aan onze lezers mede te deelen. Wij maken slechts een uitzondering voor twee beschouwingen, die van meer bijzondere betekenis zijn. In de eerste plaats het oordeel van Prof. Ravinek in de *Naam*. Na een kort overzicht te hebben ge- geven van den loop der zaken op de Synode en het eindresultaat, volgt deze episcopie:

Ziedaar de uitkomst der langdurige beraadsla- gingen! Op welk standpunt men ook sta en van welke zijde men de zaak ook bezie, er is niet anders van te zeggen dan dat het een droef resultaat is. Niemand had verwacht, dat de zaken zulk een loop zouden nemen. Geen enkele Clavis of Pro- vinciale Synode had zulk een uitkomst voortgesteld of gewenscht. De provincies, die het Concept-Contract terzijde wilden leggen, begeerden allernist,

dat de Theol. Sc. integendeel op aan- zoon worden.

Prof. Lindboon van de Synode zich nu Arnhem is tot ta- nemen in zake de- eenre beslissing of, of tot hare zake- s. En hij verklaar- verkijslijke is ee- Concept gewijzigd- dan de Kerken en- aan de omskerbe- wij nu al den in- zwakken. Dit w- wat is er nu van-.

Dit, dat de me- node, dat is (naa- dende recht) dus- uitgesproken, dat- Faculteit in den- Hoogleraren, mo- ging der Kerk geoorloofd en mo- omstandigheden- maar dat zij alle- heid ervan afzagt- Hieruit volgt nu- klaar als de dag- tijd en versterkt- verwacht en van- weggeschoven is- zoover zij aanspr- bestaan) is door- Voorrooverze z- ze dat alleen a- danken. Ze leeft v- moederheid. Ke- teit vereenigd: *K- godelijk*.

De zake des toes- zijn. Geen redens- veranderen. De i- Synode reeve, dat- formeerde Kerke- inooverze ze zelf- trokken; ze hebl- deau gedaan. De- Arnhem de Schoo- Zoo nu is de i- en ook niet te i- want indien de Sy- niet erkent dat z- zide Prof. Lindb- tract gewijzigd o- een toestand van- verzwaakt en ver- te.

En ook niet t- voortaan voor d- belangen ijveren, den schijn op rich- eenre schending v- krenkling van het- met het voorstel- ook het voorstel- School ophield sel- ten in verzuim k- Maar desmetten- tijen het doen v- stemmen met het- als de echte verdi- van het recht der- De Professoren- die het voorstel- komen daardoor v- te staan. In De- reeds op gewezen- in eene onhoudb- hun ambit en pl- toch ter andere- Theol. Faculteit i- mode niet alleen- maar de toestand- hij vroeger was- immers heeft e- eeniging van Sch- met het beding- Kerken. En toch- dit bestreden, in- nietmin de The- bestaan.

En op deze lijn- der laatste week- Zij besloot in v- aan de Theol. S- dat het aan eeno- maar ook, dat be- en al van de S- Zij wilde de l- bevestigen, maar- te doen, wat in d- tot handhaving d- Zij weigerde, in- dig mogelijk te- dat deze voorzie- plaats hebben.

Zij schreef nie- maar ook voor d- versiteit twee af- dan mede de las- Uit alles blijkt, het zelfstandig b- naamd niet noods- maar hoogstens a- heid, nog een tije-

Tegen de juist- lijk iets worden- heeft in al hare- zij de universitat- achtte en dauro- met de Theol. f- het *non possum*- tot vereeniging- de School ferte- te zijn en wen- tracht. Dat is- der broeders Bo-